

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Theologia Moralis

Antehac ex probatis Auctoribus breviter concinnata

Busenbaum, Hermann

Coloniae Agrippinae, 1707

Dubium IV. An in juramento uti liceat æquivocatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-42515

274 §. 4. Rectè notat post *Scotum Dicast.* num. 182, quòd sicuti consuetudo amandi DEUM efficit, ut asuetus prorumpat in actus amoris quasi imperceptibiliter & non omnino advertenter, ita tamen, ut actus illi ad meritum sufficiant; non aliter etiam in illis, qui asueverunt ad Juramentum vel aliud peccatum, licèt non ita reflexè advertant malum, tamen sæpe sufficienter advertunt, quantum ad culpam sufficiet; quod maximè locum habet in iis, qui habent celeres motus ingenii.

DUBIUM IV.

An in Juramento uti liceat æquivocatione.

275 **R** *Esp.* Jurare cum æquivocatione, quando
 „ justa causa est, & ipsa æquivocatio licet, non
 „ est malum; quia ubi est Jus occultandi veri-
 „ tatem, & occultatur sinè mendacio, nulla irreve-
 „ rentia fit Juramento. Quòd si autem sinè justa
 „ causa fiat, non erit quidem perjurium,
 „ cum saltem secundùm aliquem sensum verbo-
 „ rum, vel restrictionem mentalem verum juret,
 „ erit tamen ex genere suo mortale contra Reli-
 „ gionem; cum sit gravis irreverentia, ad alterum
 „ in re gravi decipiendum, usurpare Juramentum.
 „ Ita communiter Doctores. *Vid. Sanch. L. 3. c. 6.*
 „ *Bonac. T. 2. D. 4. Q. 1. P. 12. Laym. L. 4. T. 3. c. 13.*
 „ Unde resolvitur,
 „ I. Graviter peccat, qui utitur æquivocatione,
 „ quando non rogatus, sed sponte suâ jurat: quia
 „ tunc tenetur uti vocabulis secundùm commu-
 „ nem significationem, inquit *Tolet. L. 4. c. 21,*
 „ eò quòd non habeat rationem æquivocandi.

II.

II. Graviter item peccat, qui utitur æquivocatione, quando Juramentum justè exigitur, ut à Judice vel Superiore, in re gravi. *Bonac. l. c.*

II. Si autem fiat tale Juramentum in re levi, per jocum, & citra inobedientiam, ac notabile damnum alterius, erit tantùm veniale, ut probabiliter docet *Sanchez l. c.* contra alios, quia solâ discretione sive Judicio caret. *Vid. Bonac. l. c.*

IV. Licet æquivocè jurare, si Juramentum exigitur injustè; ut v. g. si quis exigit Juramentum, qui Jus non habet, v. g. Judex incompetens; vel si non servet ordinem Juris. Item si exigitur per vim, iniuriam, metum, v. g. si vir exigit Juramentum ab uxore de adulterio occulto; si latrones exigant à te lytrum cum Juramento. *Sayr. L. 4. c. 5. & L. 12. c. 17. Trull. L. 2. c. 1. d. 15. Less. L. 2. c. 42. d. 9.*

V. Qui exteritùs tantùm juravit sinè animo jurandi, non obligatur, nisi fortè ratione scandali, cum non juraverit, sed luserit. In foro tamen externo potest cogi, ut servet. *Sanch. 7. Moral. Cap. 10. num. 11. Trull. d. 10. n. 2.*

A D D E N D A.

Q. 75. *An sit licitum jurare sinè animo jurandi, aut cum animo non implendi, aut se non obligandi.* 276

R. §. I. Primum est illicitum, ut patet ex propositione 25. ab *Innoc. XI.* damnata, *Cum causa licitum est jurare sinè animo jurandi*: Sic tamen jurans (proprie loquendo) non jurat, ut rectè *S. Th. 2. 2. q. 98. art. 3. ad 2. Suar. L. 2. c. 7. n. 2. Sanch. L. 3. c. 10. n. 4. Carden. in 2. Crisi d. 18. n. 3. Dicast. d. 1. n. 92.* aliique plurimi apud *Vindicem Taberna in Collect. ad Prop. 12.* sicut enim qui orationem vocalem exprimit sinè animo orandi, re ipsa non orat; item qui vovet sinè animo vovendi, re ipsa non vovet,

ita & hinc ; sed tantum sunt nuda verba apta significare Juramentum , si adeset animus vocandi Deum in testem , aut sic se obligandi ad aliquid. Hoc non obstante si quis exterius vocet DEUM in testem falsi , quamvis interius non habeat animum jurandi , omnes communiter dicunt eum peccare mortaliter , quia est grave vilipendium Dei, & directe contra finem Juramenti, qui est assecurare de veritate, qui finis evertitur, si homines intelligant posse absque gravi peccato fictè & falsò jurari. Vide dicenda num. 321.

277 §. 2. Si quis sine animo jurandi vocet Deum in testem rei veræ, certum est, quòd peccet venialiter, tum quia est aliqua irreverentia nomen Dñi ita assumere in vanum, tum etiam quia est mendacium , talis enim exterius significat se habere animum jurandi, & tamen illum non habet, ergo mentitur. Controversia est, an talis hoc ipso etiam peccet mortaliter ; affirmant *Cajet. Armil. Covarr. Filguera & alii* ducti his rationibus, in primis quia mentiens jurat ; deinde quia utitur Juramento ad deceptionem Proximi ; præterea illudit testimonio Dei, cum fingat se illud invocare, & tamen non invocet , unde sicut ille peccat mortaliter, qui per hypocrisin simulat sanctitatem , ita & qui simulat invocationem testimonii divini : è contrà *Suar. c. 17. n. 6. Sanch. c. 6. n. 10. Lesf. d. 8. n. 46. Castrop. p. 8. n. 4. Illsung T. 5. n. 55. Dicast. d. 2. n. 278. Carden. n. 12.* probabilius dicunt esse veniale tantum, nisi fortè fiat in contractu, aut in Judicio legitimo, aut in simili circumstantia, quando est gravis obligatio seriò jurandi , ut si Proximus alioqui pati posset grave damnum : Ratio est , quia non apparet, unde colligi possit illa gravis malitia, nam Juramentum non cadit super mendacium, neque

neque super deceptionem Proximi, sed tantum super rem veram: unde ad rationem primam & secundam Adversariorum dici debet non esse mortale, quamvis aliquis mentiens & decipiens juret, dummodo Juramento non confirmet mendacium vel deceptionem, quod hic non facit. Ad tertiam rationem, nego per hoc graviter illud divino testimonio, uti enim si quis fingat se orare, cum tamen non oret, illa fictio non est graviter peccaminosa, ita nec hic. Ad illud, quod additur, de hypocrisi, dico eum, per se loquendo, etiam venialiter tantum peccare, qui ex vana gloria simulat se sanctum; aliud est, si per falsa miracula id fingeret, aut populos induceret in alios errores, aut nollet habere gratiam Dei, & tamen vellet videri sanctus, tum enim per accidens peccaret mortaliter; tale quid non est in eo, qui jurat verum sine animo jurandi, ille enim non intendit ejusmodi indebitam excellentiam, neque alio fine graviter malo ducitur ad sic jurandum, uti suppono.

§. 3. Qui jurat sine animo implendi, peccat ²⁷⁸ mortaliter, quia vocat Deum in testem voluntatis implendi, quam tamen scit se non habere: quod si injuste cogere ad jurandum, & juraret cum animo id non implendi, quod jurat, sed petita prius relaxatione Juramenti, non peccaret, uti habent *Suar. L. 2. c. 7. n. 20.* *Sanch. L. 3. c. 11. n. 17.* *Dian. P. 9. T. 8. R. 56,* quia habet animum faciendi, nisi ab ea obligatione fuerit absolutus, à qua per legitimam potestatem absolvi potest

§. 4. Si quis juret habens animum jurandi & ⁸⁷⁹ implendi id, quod jurat, attamen non habens animum se obligandi, *Sanch. c. 20. n. 8.* *Castrop. p. 8. n. 8.* aliique plurimi apud *Dicast. d. 2. n. 278.* dicunt

eum non jurare , quia de esſentia , vel ſaltem proprietate metaphyſica Juramenti eſt obligatio, ergo per intentionem ſe non obligandi deſtruitur eſſentia Juramenti : ſed quidquid ſit de hoc, adhuc dubitatur, an & quomodo talis peccet ; *Val.* dicit, ſi ſic jurans nolit ſe obligare Deo, ſed ſoli homini, non peccare niſi venialiter, quia non eſt deceptio graviter injurioſa homini, eò quòd adhuc graviter obligetur ex virtute Religionis, de quo dicitur à num. 316, ſed alii probabilius putant eum per hoc peccare mortaliter, quia videtur eſſe gravis irreverentia DEUM adducere in teſtem, & tamen nolle obſtringi ejus teſtimonio, ita *Leſſ.* de Juſt. L. 2. c. 42. n. 4. Quòd ſi velit quidem ſe obligare Deo, ſed non homini, eò quòd homini nolit promittere, nullum erit peccatum, quia non tenetur homini promittere, aut illi Jus dare contra ſe, nulla autem apparet malitia in eo, quòd DEUM advocet in teſtem illius ſui propoſiti, ita *Suar.* L. 3. c. 17. n. 10. *Leſſ.* ſuprà, *Dicaſt.* n. 281. Vide dicenda n. 321.

180 §. 5. Quibusdam in locis præſcriptum eſt, ut promovendi ad Ordines, ad certas cathedras vel beneficia, ejurent quinque propoſitiones *Jansenii*, & quidem in ſenſu intento à *Jansenio*, circa quod Decretum putant etiãmnun quidam *Janseniſtæ* licere hoc ſibi facere verbotenus tantum, eò quòd hoc faciant, non in veritatem, ſed in reverentiam Bullæ id præcipientis, & ut externã ſubmiſſionem exhibeant Sedi Apoſtolicæ, ſed quid circa hoc declaraverit *Clemens XI.* videri poteſt L. 1. n. 210, ubi ejus Conſtitutionem retulim⁹. Certè mirum eſt *Janseniſtas* uſque adeo rigoris amantes amplecti praxin ſententiæ, contra quam eſt manifeſta ratio, qui enim ſic jurat, vel jurat nolens implere id, quod jurat, vel nolens obligari, ergo

ergo vel manifestè est perjurus, vel jurat
sinè animo jurandi, quorum utrumque certò
est illicitum.

§. 6. Si quis dicat verba juratoria, nihil affir- 281
mando vel negando, v.g. *Testor Deum, reddas mihi
librum; per Deum quàm nunc est frigidum &c.*
peccat venialiter, quia temerè & in vanum assumit
nomen Dei, & quidem sinè animo jurandi, quod
est indecens; non est tamen gravis irreverentia,
ita *Carden. num. 33*

§. 7. Qui narrat Juramentum ab altero factum, 282
v.g. qui sic dicit, *Titius sic juravit: Ego testor Deum,
quòd sim innocens,* nihil peccat, quia licèt dicat
verba juratoria sinè animo jurandi, tamen
nullo modo jurat nequidem exteriùs, nam
illa verba non dicit nomine suo, sed tantùm mate-
rialiter veluti dicta ab altero; neque in hoc, per se
loquendo, est ulla indecentia.

Q. 76. Quid notandum sit circa alias propositiones 283
hic damnatas. R. §. 1. Innoc. XI. damnavit sequentes:
26. *Si quis vel solus vel coram aliis, sive interrogatus
sive propriâ sponte, sive recreationis causâ, sive
quocunque alio sine juret se non fecisse aliquid, quod
revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod
non fecit, vel aliam viam ab ea, in qua fecit, vel
quodvis aliud additum verum, revera non mentitur,
nec est perjurus.* 27. *Causa justa utendi his amphibo-
logiis est, quoties id necessarium aut utile est ad salu-
tem corporis, honorem, res familiares tuendas, vel
ad quemlibet alium virtutis actum, ita ut veritatis
occultatio censeatur tunc expediens & studiosa.*
28. *Qui mediante commendatione vel munere
ad Magistratum vel officium publicum promotus est,
poterit cum restrictione mentali præstare juramentum,
quod de mandato Regis à similibus solet exigì,*
non

non habito respectu vel ad intentionem exigentis, quia non tenetur fateri crimen occultum. Pro intelligendis his damnationibus,

- 84 §. 2. Notandum, restrictionem mentalem esse duplicem, alia est *purè mentalis*, alia *non purè mentalis*. Restrictio *purè mentalis* est, quando tota oratio spectatis omnibus circumstantiis, prout exterius profertur, est absolutè falsa, in mente autem aliquid subintelligitur, per quod fieret vera, & tamen illud subintellectum nullo signo externo manifestatur, neque in illius cognitionem humano modo veniri potest, v.g. *Tu me interrogas, an hodie viderim Petrum, ego respondeo, non vidi, & in mente subintelligo, non vidi in foro, cum tamen viderim domi mea,* restrictio illa est *purè mentalis*, quia ex nullis circumstantiis prudenter colligi poterat te interrogare de visione in foro, aut me de illa respondere. *Restrictio non purè mentalis* est, quando oratio spectatis quidem præcisè verbis aliquem sensum absolutum faceret, sed prout in his circumstantiis profertur, satis intelligitur aliquid ad illam spectans retineri in mente, ita tamen, ut per illas circumstantias vel per aliud signum exterius consignificetur illud, quod in mente retinetur, v.g. *Titius jam recenter non vidit Sempronium, Cajus occurrit Titio & sollicitè petit, vidistine Sempronium? hinc Cajus in mente retinet, jam recenter, ideóque Titius responder, non vidi, ubi etiam ipse in mente retinet, Sempronium recenter, hæc verò tam ex parte Caji interrogantis, quàm Titii respondentis sufficienter consignificantur per circumstantias sollicitè quærentis & respondentis in illis circumstantiis. Iterum, hæc voces, *peto linguam bovis, si dicas illas in macello, significabunt linguam**

linguam carneam animalis; si dicas in pharmaco-
peo, significabunt herbam, quæ dicitur *lingua*
bovis, ergo sicuti circumstantiæ loci hîc possunt
consignificare aliquid, quod in mente retinetur, ita
etiam aliæ circumstantiæ vel alia signa poterunt
consignificare aliquid in mente retentum, licet
verba præcisè id non manifestent, ita *Artd. T. 2. p. 2.*
T. 1. Q. 1. Steph. T. 4. D. 10. D. 4. Vind. Gob. P. 2. Prop. 21.
aliique apud ipsos. His suppositis,

§. 3. Restrictio purè mentalis non excusat 285
à mendacio vel perjurio, ita multi apud *Dicaſt. d. 2.*
n. 299; licet ipse à num. 300. contradicat, sed videtur
manifestè sequi ex damnatione propositionis 28:
Ratio autem est, quia locutio illa absolvitur
verbis illis præcisè prolatis, & exercitè seu æqui-
valenter dicit hunc esse totum conceptum mentis,
quem ad audientem dirigit, ergo cum neque ex se,
neque ex circumstantiis habeat vim significandi
totam propositionem internam, aut partem illam
in mente subintellectam, per quam propositio
interna ad audientem directâ fit vera, locutio tota-
liter sumpta est contra mentem, ergo mendacium,
& si juretur, est perjurium.

§. 4. Restrictio, si non sit purè mentalis, 286
excusat à mendacio & perjurio: patet, quia verba,
ut conjuncta talibus signis vel circumstantiis
humano modo cognoscibilibus, sunt significativa
integræ propositionis mentalis, etiam illius partis,
per quam verificatur oratio, oratio autem vera
licitè juratur, si cetera adsint, ergo.

§. 5. Restrictio non purè mentalis est licita, 287
saltem ex gravissimis causis, v.g. si aliter non possit
vitari mors aut aliud malum morti æquivalens,
ut mutilatio, perpetuus carcer; item ad salvandû
secretum Principis, sigillum Confessionis &c.

Ratio

Ratio est, quia cum talis restrictio per se mala non sit, quamvis per accidens & sine causa usurpata possit servire malis fraudibus & obesse commercio humano, uti rectè probat *Palav.* de Fide c. 2, tamen ubi tales gravissimæ causæ eam cohonestant, reprehensibilis non est.

288 §. 6. Non est restrictio purè mentalis, si quis respondeat ad mentem interrogantis, quamvis verba, quæ respondet, de se forent falsa, si non dicerentur in illis circumstantiis, v.g. si me interrogas, an occiderim Cajum, respondeo, non occidi, & licet occiderim, non mentior nec pecco, quia in circumstantiis illis, in quibus crimen est planè occultum, quod si fatear, periclitatur vita mea, non debeo præsumere, nisi aliunde mihi constet, quòd me interrogas, an crimen commiserim absolutè, quia non habes Jus ad me ita absolutè interrogandum, neque in illis circumstantiis teneor id, quod nequidem semiplenè est probatum, revelare tibi, cum certà jactura vitæ, quamvis tu etiam eses Judex meus, ad hoc enim me obligare eset nimis durum & superans humanam imbecillitatem, uti plurimi docent cum *Carden.* in 2. Crisi D. 19. n. 81, & dicitur L. IV. n. 1521; itaque prudenter præsumo, quòd interrogas me, an occiderim Cajum, ita ut constet, ut probari possit, ut tibi fateri debeam; & conformiter ad mentem, quam tu interrogans habes vel habere debes, verissimè dico, non occidi, quia sic non occidi, ut constet, ut probari possit, ut tibi in illis circumstantiis fateri debeam; atque ad hoc significandum determinatur mea oratio, partim per illa verba, partim per illas circumstantias, in quibus me interrogas, & quas tu scis vel scire debes, ita *Suar. Lug. Carden.* num. 48. *Steph. Vind. Gob.* suprà. Quòd si tamen putarem

te aliter & absolute interrogare, non possem sic respondere, alioqui mentirer, sed deberem te aliter eludere: similiter, inquit *Cressp. in Q. Mor. Q. II. n. 10.* & *Carden.* supra, si fecisti ante annum homicidium & confessus sis, hodie autem confitearis, uti soles, & te interroget Confessarius, an forte aliquem occideris, dicis, *non*, neque mentiris aut peccas, quia interrogatio Confessarii æquivalet huic, occidistine, quod non sis confessus, sed nunc confiteri debeas? non enim habet Jus ad aliud interrogandum, & ad hanc ipsius mentem bene respondes te non occidisse: unde universaliter ponunt hanc regulam *Sanch. & Carden. n. 26*, quamvis verba ex se ambigua non sint, sed deberent aliquid determinate significare, si tamen attentis circumstantiis loci, temporis & personæ, vel interrogantis vel respondentis, aut quovis alio signo, humano modo perceptibili limitentur ad aliud significatum, non est restrictio pure mentalis, neque illicitum sic usurpare, si adsit gravis causa; & ita excusat *Carden.* illum, qui interrogatus, an latro hæc transierit, statim manum in manicam inserit, aut stans in loco, figit signanter pedem super uno lapide, & dicit, non transiit hæc, intelligendo, per manicam vel per illum lapidem, ad quod significandum dat sufficiens signum, quando statim ad interrogationem alterius advertenter ponit manum in manicam vel pedem ita figit super lapidem; quod autem alter signa illa non advertat, uti advertere poterat, sibi imputet.

§. 7. Quando non sunt valde graves causæ ita restringendi, si fiat restrictio, præsertim ex parte solius respondentis, communiter erit pure mentalis adeoque illicita, v.g. Pater interrogat filium, fuistine in popina? non licet filio dicere, non fui, subintel-

subintelligendo, ita ut tibi constet, ut fateri debeam &c. Ratio est, quia ubi non sunt graviores causæ restringendi, interrogatio censetur fieri absolute secundum verba tantum; & sic habet commune iudiciū omnium hominū, nam interrogans habet Jus sic interrogandi, neque est supra humanā infirmitatem tum respondere secundum verba præcisè, ergo hæ circumstantiæ non sunt tales, ut possint censerī simul cum verbis constituere orationem manifestativam alicujus, quod in mente reservatur, ergo est restrictio purè mentalis & illicita.

290 §. 8. *Sanch. & Carden. n. 32.* putant, quando est aliqua justa causa, semper licitum esse uti verbis æquivocis in uno sensu, quamvis audiens putet me loqui in alio, v.g. *Si occiderim hominem Gallum, me posse dicere, quòd non occiderim gallum, intelligendo, gallinaceum; item quamvis Titius jam sit domi, me posse dicere, Titius jam non est domi, per Tò, non est, intelligendo, non comedit; item si aliquid non sciam evidenter, me posse dicere, non scio, quamvis omnino probabilissimè sciam, quia nempe non habeo scientiam de hoc, id est, conclusionem certam & evidentem deductam ex præmissis certis & evidentibus: sed doctrinam illam sic puto esse intelligendam, quòd licitum sit uti vocibus æquivocis, quando adest causa rationalis, dummodo per aliquod externum signum vel circumstantias humano modo cognoscibiles colligi possit aliqua determinatio talium vocum ad significandum illum conceptum, qui est in mente; ratio autem est, quia per se non est malum nec mendacium, cum voces de se sint aptæ plenè significare utrumque conceptum, ad significandum autem hunc præ illo determinantur per alia externa signa vel circumstantias: deinde*

non

non est Lex, quæ id fieri prohibeat, aut quæ præcipiat signa vel circumstantias omnino clarè explicare, quando est rationalis causa dissimulandi, tum enim satis est, quòd illa omnia ponantur, per quæ hic determinatè conceptus mentis adæquatè manifestetur & humano modo intelligi possit, quæ si tu non capias vel non advertas, hoc tribue tuæ ignorantia vel tarditati: Si absint tales circumstantiæ, sed adsint oppositæ, hæc determinabunt ad oppositum sensum, adeoque si aliter intelligam, ero mendax. *Sit exemplum*, tu interrogas me, an sim *malesanus*, & intelligis, an malè valeam; ego habens causam rationabilem non fatendi me malè valere, indignanti similis respondeo, non sum *malesanus*, & intelligo non sum stultus; neque per hoc mentior, neque purè mentaliter restringo, quia vox, *malesanus*, utrumque significat, & per indignationem determinatur ad significandum potiùs secundum mentem meam quàm secundum tuam, si enim vellem ad mentem tuam respondere, nulla foret causa indignandi, uti suppono, sed simpliciter affirmarem vel negarem: quòd si non darem signum indignationis, mentirer, quia verba sine illa circumstantia hic & nunc determinatè haberent alterum sensum. *Nec refert*, quòd talis oratio etiam possit servire fraudibus, nam hoc orationi per accidens est, quæ de se habet talem significationem, ut humano modo ex signis, quæ pono, percipere possis sensum meum, & fraudem cavere.

§. 9. Quando adjuncta signa vel circumstantiæ interrogationis faciunt orationem aliam, quàm verba sonent, mentitur, qui respondet falsò secundum sensum talis interrogationis, 194

si nullo signo externo ostendatur, quòd ad mentem interrogationis non detur responsio, ut probat *Palav. de Fide c. 2, v. g. Cajus Studiosus heri non fuit in Sacro studiosorum, hodie Professor Caji examinans absentias hesternas petit à Cajo, an fuerit heri in Sacro, Cajus respondet, fuit, & in mente intelligit in summo Templo; dico Cajum mentiri, quia si Professor expressè petivisset, an fuisset heri in Sacro studiosorum, mentitus fuisset dicendo, fuit, atqui circumstantiæ illæ examinantis absentias hesternas ab hoc Sacro studiosorum simul loquebantur cum Professore, & constituebant orationem illam petentis, an fuisset heri in Sacro studiosorum, ergo si respondeat falsò ad propositionem in illis circumstantiis factam, nullo alio signo dato, mentitur, & si hoc juret, pejerat.*

292 §. 10. Si nulla adsit rationabilis causa restringendi, videtur saltem veniale sic restringere, quia est ad minimum otiosa locutio & deceptio, fidelitati inter homines debitæ ac sinceritati aliquo modo opposita.

293 §. II. Cùm propositio 27. damnata dicat, *causa sufficiens utendi his amphibologiis & c.*, hoc ipso quòd dicat, *his amphibologiis*, sufficienter significat, quòd per amphibologias prohibitas intelligantur restrictiones illæ purè mentales, de quibus habebat propositio 26. immediatè antè damnata; additque hæc damnatio non esse licitum illis uti ob quamcunque necessitatem vel utilitatem.

294 §. 12. Ubi restrictio vel æquivocatio est licita, non est perjurium jurare talia esse vera, quæ dicuntur cum restrictione vel æquivocatione, quia per tale Juramentum confirmatur veritas, quam habet oratio, quæ tum licitè usurpatur, quomodo autem loqui possit Confessarius, si

si interrogetur de peccato audito, dicetur pluribus
Lib. 6, quando de sigillo Confessionis.

§. 13. Secundum antè dicta debent nunc ²⁹⁵
post damnationem propositionum relatarum
limitari multa, quæ passim inveniuntur apud gra-
ves Authores, quos referunt *Wilb. Sandeus* ad prop.
26. damnatam, *Dicast. supra.* *Moya T. 2. d. 1. q. 6.*, qui
utè & *Carden. c. 6.* cautè est legendus, quia quædam
ponunt, quæ meritò limitari debent. Vide etiam
Vind. Gob. P. 2. Prop. 21., ubi ex Scriptura & Ss. PP.
confirmat, quæ diximus : Item vide *Vind. Tabernæ*
ad prop. 11. pag. 58. & seqq. in Collectaneis, ubi
plurimas citationes Auctorum refert pro licito usu
restrictionum mentalium in certis circumstantiis,
utè & æquivocationum, etiam in Juramento.

Q. 77. *An simulatio vel dissimulatio sit licita.* ²⁹⁶

R. Certum est simulationem non esse licitam
in administratione Sacramentorum, utè dicetur
de Sacramentis : circa simulationes vel dissimula-
tiones in aliis materiis.

§. I. *Notandum est*, quòd simulatio propriè dicta ²⁹⁷
seu formalis, non sit licita, quia est reale menda-
cium, quod non committitur quidem verbo,
fit tamen facto, perinde enim est sive quis verbo
sive facto significet aliud, quàm quod in mente
habet, cum factum æquè possit esse signum mentis
internæ, quàm verbum, utè habet *S. Thomas 2. 2.*
q. III. art. 1. in O., tum autem dicitur esse simulatio
propriè dicta & formalis, quando quis per facta
externa intendit aliud significare, quàm in animo
sentiat, utè v. g. si quis poculo ori admoto
simulet se multum bibere, cum tamen parum aut
nihil bibat, intendens ut alii putent eum multum
bibere ; item si exercitus aliquis fugiat, intendens

ut hostis putet eum esse timidum, cum tamen timidus non sit; item si quis fingat se ire velle longius, intendens ut alii hoc putent, quamvis ipse cogitet ibi manere.

298 §. 2. Simulatio improprie dicta seu materialis non est mendacium, sed (per se loquendo) est licita; tum autem est talis, quando quis exteriùs facit aliquid, prævídens quidem ab alio habendum pro signo alicujus rei, quam tamen ipse non intendit per hoc significare, sed ponit ex alio fine; sive quando quis dat signa externa de se indifferentia ad significanda plura, quia procedere possunt à diversis causis, per quæ signa præter intentionem aliqui decipi solent putantes procedere ab una causa, cum tamen procedant ab alia: & sic potest aliquis poculo ori admoto parum aut nihil bibere, non intendens ut alii hoc judicent, sed volens declinare haustum, licet prævideat alios putaturos eum bibere; atque ita *Josue* 8. legitur, quod fugerit, non quia per fugam illam volebat significare metum, sed prævidens hostes fugam illam esse interpretaturos velut metum, voluit abire more fugientium, intendens ut cives urbis Hai per hoc longius abducerentur ab urbe, & reliqui milites *Josue* ex insidiis erumpentes irruerent in urbem, quod & factum est, recessus enim ille per modum fugæ factus poterat quidem provenire à timore, sed hic & nunc proveniebat à desiderio eliciendi hostes longius, & habendi meliorem occasionem victoriæ: Similiter *Christus* *Lucæ* 24. apud Emaus *sinxit se longius ire*, non intendens ut Discipuli hoc putarent, sed hoc prævidens, re ipsa autem volens significare, aut se, quando ab eis ascensurus esset in cælum, velle retineri per hospitalitatem, ut ait *S. Augustinus*, vel se

se longè abesse ab eorum Fide, uti habet *S. Gregorius*, vel se omnino iturum fuisse longius, nisi invitaretur.

§. 3. Simulatio materialis, si respiciat objectum²⁹⁹ vel circumstantiam vitiosam, est illicita, uti si quis coram aliis stans ante idolum projiciat thus in thuribulum; quamvis enim ipse fortè intenderet se odore illo recreare, & id facere potuisset, si fuisset solus, tamen in illis circumstantiis non tantum committeret scandalum, sed reipsa honoraret illud idolum: è contrà simulatio materialis quandoque respicit objectum & circumstantias omnino indifferentes, uti fuit illa *Josue & Christi Domini*, & tum dicimus non esse illicitam, dummodo tamen non deserviat ad injustam fraudem.

§. 4. Dissimulatio, per se loquendo, est licita; ³⁰⁰ tum autem est dissimulatio, uti innuit *S. Th.* suprà ad 4, si quis nec verbo nec facto det signum illius, quod habet in mente, sed ab illo quasi præseindat, uti si quis interrogatus an habeat pecuniam, faciat ac si non audiisset, & de alia re quasi inadvertenter loqui incipiat, sicque distrahat interrogantem; talis homo dissimulat loqui de pecunia. *Dixi*, per se loquendo licitam esse, nam posset esse illicita, si quis dissimularet cum scandalo vel cum injusto danno Proximi, vel quando loqui aut aperte agere deberet.

Q. 78. Quomodo excusentur mercatores, qui dicunt³⁰¹ vel etiam jurant se non posse tali pretio merces vendere: item merces sibi pluris constare, cum tamen neutrum in vigore sit verum. ¶ Primi per hoc excusantur, quòd intelligant & satis sciantur significare velle, se non posse cum honesto & mediocri lucro ita vendere. Secundi per hoc excusantur,

quia quando dicunt sibi pluris constare, scimus, quòd non intelligant nudè pretium rei emptæ, sed etiam computent, partim expensas, v. g. vecturæ aliásque, partim proportionalem partem sumptuum, quos toto anno faciunt in suam communem negotiationem, hæc enim justè possunt venire nomine pretii, quo res ipsis constat, ita *Gob. T. II. n. 672.* Quòd si locutiones eorum non essent in hoc sensu veræ, mentirentur; & si jurarent, pejerarent.

302 Q. 79. *An complementa sint mendacia, v. g. si quis dicat, sum indignus, infim^{us} servus & c. R.* Licet complementa ab aliquibus vocentur completa mendacia, tamen mendacia non sunt, quia omnes sciunt, quòd per ejusmodi formulas loquendi non intendamus strictum sensum, quem verba præferunt, sed tantùm velimus honorem exhibere, vel affectum ostendere illi, ad quem diriguntur, unde si animus honorandi vel affectus aliquis adsit, erunt signa concordantia cum mente: itaque audiendus non est ille Casista, qui ante aliquot annos in publicis Theatris Leodii dixit eum committere idololatriam, qui literis suis subscribit, *Sum servus ex toto corde,* eò quòd soli Deo debeat cor totum, nam illa verba inter homines significant solam debitam propensionem animi: quòd si quis diceret verba complementorum, & non intenderet honorem exhibere vel affectum seu propensionem ostendere, probabilius est fore mendacium; excusari tamen posse putat *Gob. n. 670,* quia scimus sic loquentes nolle sibi credi, uti nec volunt sibi credi Poëtæ narrantes fabulas: deinde etiam nemo putat hæc asseritivè & ex animo dici, sed tantùm veluti modos loquendi ad urbaniter con-

conversandum, vel ad pascendas alterius aures,
ideoque videntur à mendacio excusari posse.

DUBIUM V.

*Quæ & quanta sit obligatio
Juramenti promisorii.*

Resp. In Juramento promisorio duæ affir- ^{cc} 303
mantur veritates; una de præsentī primaria, ^{cc}
quòd scilicet jurans habeat animum ^{cc}
implendi, quod promittit : altera secundaria ^{cc}
de futuro, quòd scilicet impleturus sit suo tem- ^{cc}
pore, quod promittit ; five promittat Deo, & ^{cc}
est votum cum Juramento, five homini, & ^{cc}
est jurata promissio humana : unde oritur ^{cc}
obligatio implendi, si rationabiliter possit. ^{cc}
Ita communiter DD. V. Laym. L. 4. T. 3. c. 6. Bon. T. 2. ^{cc}
d. 4. q. 1. p. 7. Unde resolves,

I. Defectu primæ veritatis jurans verè pejerat ^{cc}
mortaliter, si vel non habet animum implendi, ^{cc}
five materia sit parva five magna ; licita five ^{cc}
illicita: vel si dubitat, an facturus sit nec ne, quod ^{cc}
jurat ; vel si putet sibi moraliter impossibile, ^{cc}
ut impleat, quod promittit : quia quoad istam ^{cc}
veritatem præsentem, promisorium ab asser- ^{cc}
torio non differt : unde nec parvitas materiæ ^{cc}
excusat. *Ibidem.*

II. Defectu secundæ veritatis verè pejerat is, ^{cc}
qui, quod promisit, postea non implet, si rationa- ^{cc}
biliter implere potest. Id solùm hìc dubitatur, ^{cc}
an qui promisit rem exiguam cum Juramento, ^{cc}
ut v. g. dare alteri unum pomum, vel nummum ^{cc}
pro eleemosyna, vel castigare prolem, vel ^{cc}